

2 JUNI 1996

THEMA
Opengaan

Na Pinksteren beginnen we met een nieuwe serie verhalen uit het bijbelboek Jozua. De tocht door de woestijn is ten einde, het volk gaat zich vestigen in het beloofde land. Maar hoe zal dat beloofde land eruit gaan zien? Hoe zullen de nieuwe bewoners met elkaar en met de huidige bewoners samenleven? Vandaag worden de eerste stappen gezet en horen we dat een mentaliteit van 'alles voor jezelf houden, je afsluiten voor de ander' er niet bijhoort in dit land. Je openstellen voor anderen en ruimte bieden aan vreemdelingen, daar gaat het om!

JOZUA 5:10-6:27**Paasfeest en de val van Jericho**

Bij het boek Jozua denkt men vaak het eerst aan een bloedige, niets en niemand ontziende veroveringsoorlog. Maar wie erin gaat lezen, ontdekt dat het nog wel even duurt voordat de bekende verhalen, zoals over Jericho en de slag bij Ai, aan de orde komen. Dat geeft op zich al aan dat de accenten in dit boek anders worden gelegd dan bijvoorbeeld tegenwoordig in krantenberichten. Niet het spektakel staat centraal, maar de manier waarop naar de dingen moet worden gekeken.

CONTEXT**School**

Hagar en Sarai,
Genesis 16
Verbond en besnijdenis,
Genesis 17
Bij de terebinten van Mamre,
Genesis 18:1-15

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Paasfeest en de val van Jericho,
Jozua 5:10-6:27

Lied

Gezang 229

Zo wordt in het boek Jozua het land Kanaän in de eerste plaats beschouwd als een gave van God. De verovering van het land is niet Israëls wapenfeit, maar een vervulling van Gods belofte. Daarnaast wordt aangegeven dat het volk op gepaste wijze met deze gave moet omgaan. Anders wordt het geschenk verspeeld.

De confrontatie met Jericho is al begonnen in hoofdstuk 2. Daar wordt verteld van de twee verspieters die het land verkennen. Zij komen niet verder dan Jericho. Maar wat ze daar meemaken, zegt genoeg over heel het land en zijn bewoners.

Voordat het volk optrekt tegen Jericho, gebeuren er eerst nog enkele andere, veelzeggende dingen. Om te beginnen worden de mannen besneden (Jozua 5:2-9). Dat is niet bepaald een voor de hand liggende voorbereiding op de komende veldtocht. Want zoiets komt de strijd lust van een soldaat niet ten goede. Het onderstreept nog eens dat het verbond met God, waarvan de besnijdenis het teken is, belangrijker is dan de krijgskunde. Uitsluitend op grond van dat verbond gaat nu het beloofde land voor hen open.

In ditzelfde licht kunnen we de viering van het Paasfeest zien (Jozua 5:10-12). De besnijdenis is een voorbereidende handeling voor dat feest, want alleen besnedenen mochten het vieren (Exodus 12:43-48). Met dit feest wordt er een cirkel rondgemaakt. Het is gevierd voorafgaand aan de uittocht uit Egypte. Toen is men de Schelfzee doorgetrokken. Inmiddels is men na een nieuwe tocht door het water in het beloofde land aangekomen en kan het Paasfeest opnieuw worden gevierd.

Het Paasfeest is in de bijbel steeds met cruciale momenten verbonden: Numeri 9, na de openbaring op de Sinaï; II Koningen 23, bij de hervorming door koning Josia; Ezra 6, na de terugkeer uit de ballingschap; in de evangeliën: de inleiding op Jezus' kruisdood.

Pas hierna wordt verteld over de verovering van Jericho. Daarbij wordt meteen duidelijk dat er geen sprake is van een normale verovering. Alleen God strijdt. Daarom is de buit ook voor God. De belegering heeft meer van een godsdienstige processie. Het afsluitende bazuingeschal kondigt, net als in Exodus 19:19, God aan.

Het verhaal over Jericho is ook het verhaal over Rachab. Zij heeft in hoofdstuk 2 de verspieters gered. Alleen zij is tot dusver naast Jozua met name genoemd. Zij verdient die eer, omdat ze een buitenstaander is die medestander wordt. De belangrijke positie die zij krijgt, doorbreekt het eenzijdige nationalistische patroon dat men vaak aantreft in 'vaderlandse geschiedenis'. Dit verhaal wil niet bijdragen tot enige vorm van eigendunk als natie of tot vreemdelingenhaat. Het zet eerder de hoorder aan het denken: Durf ik te vertrouwen op dat verbond met God? Ook als het tegenzit? Of ben ik bezig de vloek over mezelf af te roepen, zoals Chiël. Hij negeert tot zijn eigen schade Jozua's verbod om de vestingstad Jericho te herbouwen en daarmee het land opnieuw af te sluiten (I Koningen 16:34).

Jericho behoort bij de oudste steden van de wereld. Het had al vele duizenden jaren vóór de tijd van de Israëlieten dikke massieve muren en imposante verdedigingsstorens. De Israëlieten zullen daar niet veel van hebben gezien. Wat zij aantreffen, zal niet meer zijn geweest dan een slap aftreksel van dat roemruchte verleden. De opgravingen in Jericho geven weinig inzicht in wat er ten tijde van de komst van de Israëlieten in het land is gebeurd. Oude theorieën dat de opgravingen het verhaal van Jozua 6 ondersteunen, blijken niet steekhoudend te zijn. Maar de grote naam die Jericho van ouds moet hebben gehad, zegt al genoeg. Daarmee wordt in Jozua afgerekend: niet langer telt de roem uit het verleden. Het gaat om de belofte voor de toekomst.

Klaas Spronk

DE GEMEENTE VIERT

2 JUNI 1996

Jozua 5:10-6:27
Thema: Opengaan

VIERING

Welkom en drempeltekst

Besteed eventueel aandacht aan zondag Trinitatis (zie de liturgische toelichting). Deze God, die niet te vangen is in één naam, roepen we aan, aan het begin van deze viering:

God,
wij zetten de deur open voor U.
Open onze ogen en oren.
Open onze harten en handen voor
elkaar.

Kinderen in de kerk

Vraag de kinderen om naar voren te komen. Ga met alle kinderen in een kring staan.

Zingen (eenmaal kinderen, daarna enkele malen allen):

*Kom, in de kring,
wij komen samen
om voor elkaar een huis te zijn.
God is het huis
wij wonen samen
om voor elkaar een thuis te zijn.*

*uit: 'Geroepen om te zingen', lied
20 (Nariatio)*

Kyriëgebed

Kind: Voor mensen die hun huizen
voor elkaar afsluiten,
die hun land op slot doen
dat zij opengaan voor U en elkaar.
Heer, ontferm U.

Voorganger: Voor mensen die nergens thuis zijn,
die rondzwerven van het ene land
naar het andere,
dat er ergens een deur voor hen
opengaat.
Heer, ontferm U.

Kinderen in de eigen ruimte

Zie de rubrieken voor jonge en oudere kinderen.

Het werkblad uit *Zondags gaan wij naar de kerk* laat twee kanten van het beloofde land zien: hoe het is en hoe het kan worden. Aan de ene kant zien we een dikke vestingmuur, die iedereen buitensluit. Aan de andere kant nog wat brokstukken van de muur en kinderen die de ruimte hebben om te spelen. Vandaag wordt het eerste deel van een opzet-werkje gemaakt.

Kinderen terug in de kerk

De kinderen die terugkomen, plakken een open deur op de kaart van het beloofde land of delen 'open deuren' uit (zie de rubriek 'Oudere kinderen').

Hanna van Dorssen

LITURGISCHE TOELICHTING

Zondag Trinitatis

Deze zondag sluit de grote feesten af. Op Kerstfeest, Pasen en Pinksteren hebben we God op verschillende manieren leren kennen. Het dogma van de 'Drie-eenheid', in het Latijn 'Trinitatis', wil onder meer zeggen: over God ben je niet in één keer uitgesproken. Op deze manier is dit begrip ook aan kinderen uit te leggen. Wat een kind zal begrijpen, is de parallel met het feit dat één mens meer dingen tegelijk kan zijn, bijvoorbeeld: vader, dominee en hardloper. Of dat het beleefd is om tegen God met drie woorden te spreken.

In deze viering, waarin via de lezing de (belegerings)oorlog ter sprake komt, kan in het kyriëgebed nadruk worden gelegd op het oorlogsleed als grote nood in deze wereld.

De hoofdlezing uit Jozua laat zich, via de centrale rol van het bazuingschal, goed verbinden met de grote feesten die op Trinitatis worden samengevat. In Israël beginnen alle grote feesten met het blazen van de ramshoorn. In Jozua 5 komt het Paasfeest aan de orde. Hierbij sluit de redding aan van Rachab en haar familie

van de dood. Met Pinksteren (Wekenfeest) kan een verband worden gelegd via het tot zeven tellen (Leviticus 23:15-16). Dit wordt verwoord in Gezang 244:3.

De evangelielezing is Matteüs 28:16-20, het zendingsbevel met de opdracht tot dopen. Ook hier staat, net als in Jozua 5, een teken van het verbond met God aan het begin van een nieuwe periode.

Jezus troost zijn volgelingen door hen te wijzen op zijn allesbeheersende macht. Op vergelijkbare wijze werd Jozua bemoedigd voordat hij naar Jericho ging (Jozua 5:13-15). Hierbij past Psalm 8 over Gods macht en de blijde verbazing dat God mensen in dienst neemt.

Andere passende liederen zijn: Gezang 3 (Jozua krijgt zijn plaats binnen 'het volk van de profeten, de stam van het verbond'), Gezang 229 (over de poorten die opengaan), Gezang 482 (Rachab is een voorbeeld van 'de laatste die de eerste wordt') en lied 57 uit *Zingend Geloven IV* (Boekencentrum).

Klaas Spronk

9 JUNI 1996

THEMA
Hebzucht

▶ Niet begeren wat van je naaste is, is de stelregel in het beloofde land. Hebzucht hoort er in dat land niet bij. Als je je oneigenlijk bezit toe-eigent, gaat het mis. Dan verdient het beloofde land in een puinhoop.

JOZUA 7
Misdaad en verlies bij Ai

▶ Het verhaal begint onheilspellend. Het leek allemaal zo mooi. Jericho was gevallen. De God van Israël had zijn macht getoond. Wat kon het volk nu nog in de weg staan?

De grootste vijand blijkt niet een Kanaänitische legermacht te zijn, maar de eigen hebzucht. Achans verlangen om zich op simpele wijze te verrijken is groter dan zijn ontzag voor God.

Achan is op verschillende manieren een tegenhanger van Rachab. Omdat zij juist aan het slot van het voorafgaande hoofdstuk nog is genoemd (Jozua 6:22-25), valt dit des te meer op. Achan is van voornamen Israëlitisches afkomst. Zowel aan het begin van het hoofdstuk als bij de beschrijving van de voor Achan en zijn gezin fatale loterij wordt dat nadrukkelijk beschreven: Achan is van de later zo dominante stam

Juda en komt uit een goede familie. Rachab was een vreemdelinge en kon op weinig respect rekenen. Maar zij handelde onverwacht uit ontzag voor de Heer, terwijl Achan willens en wetens tegen Gods gebod ingaat. Rachab durft haar positie op het spel te zetten door de koning van Jericho te misleiden, terwijl Achan zijn toekomst probeert veilig te stellen door zich te verrijken.

De tegenstelling wordt nog verder doorgetrokken. Rachab krijgt samen met haar familie een plaats binnen het volk. Voor Achan en de zijnen is er geen plaats meer. Zeer grondig wordt het in hen verpersoonlijkte kwaad verwijderd: gestenigd, verbrand en begraven onder een steenhoop.

Zoals men als lezer wellicht in het voorafgaande hoofdstuk moeite had met de manier waarop Jericho en zijn bewoners werden aangepakt, zo kan men nu gruwen bij de beschrijving hoe Israël in zijn eigen vlees moet snijden. We doen het verhaal echter geen recht als dit de boventoon zou gaan voeren.

Jericho staat in de eerste plaats voor het feit dat Gods plannen in deze wereld tegenstand ontmoeten. De val van Jericho door Gods hand is een belofte dat God zich uiteindelijk niet laat tegenhouden.

Het verhaal van Achan wijst op de krachten in een mens die God kunnen tegenwerken. Men moet de zuiging van de hebzucht niet onderschatten. Zoiets werkt ook door in de naaste omgeving en gaat van geslacht op geslacht. Vandaar dat heel het gezin eraan moet geloven. Als dit soort krachten niet aan het licht worden gebracht en uitgebannen, komt er van het goede leven in het beloofde land niets terecht. Zo is dit verhaal in de eerste plaats een waarschuwing aan de lezer of luisteraar.

Hoezeer dit soort negatieve krachten doorwerken, blijkt ook uit de gebeurtenissen rondom het plaatsje Ai.

De naam Ai kan worden vertaald met 'ruinenheuvel', in het Arabisch: 'tell'. Het betekent dus zoiets als 'puinhoop'. Deze puinheuvels ontstonden door eeuwenlange bewoning van die plaats. Omdat nieuwe huizen boven op de resten van de oude huizen werden gebouwd, kwam er langzamerhand een verhoging. Wanneer de bewoners van zo'n plaats wegtrokken of werden verdreven, bleef er een kunstmatige heuvel achter. De gebouwen vervielen of waren door veroveraars vernietigd, zodat de natuurlijke vegetatie haar gang kon gaan. Doorgaans herinnerde dan alleen nog de naam van de heuvel aan de plaats die daar ooit lag. Eigenlijk heeft Ai dus geen naam. Ten tijde van de intocht was de grote stad die daar ooit heeft gelegen allang tot een puinhoop geworden. Er was slechts een kleine nederzetting bovenop gebouwd. Het kostte Jozua meer inspanning dan gedacht om het verwoestende werk hier nog eens, maar dan voorgoed, over te doen (Jozua 8:28).

Vergeleken met de machtige stad Jericho zou Ai een eenvoudig te nemen obstakel moeten zijn. Jozua denkt nu op eigen inzicht te kunnen vertrouwen. In dit opzicht lijkt hij op Achan. Jozua denkt ook zonder God te raadplegen Ai wel te kunnen veroveren. Bij Jericho heeft hij zich beperkt tot het uitvoeren van de aanwijzingen door God. Voor de verovering van Ai lijkt dat niet nodig. Het loopt uit op een fiasco. Erger nog: de moed zakt het volk direct weer in de schoenen. Er moet heel wat worden rechtgezet voordat men weer op het goede spoor zit. Zo ervaart Israël aan den lijve dat men zich kan branden aan de heiligheid van de Heer. Dat geldt niet alleen voor de tegenstanders van Israël.

Zoals de val van Jericho aangeeft dat God het land geeft als een geschenk, zo laat het verhaal van Achan en Ai zien dat men op een goede manier met deze gave behoort om te gaan.

Klaas Spronk

CONTEXT**School**

Abrahams voorbede voor Sodom,
Genesis 18:16-33
Lot en zijn dochters,
Genesis 19
Abraham en Abimelek van Gerar,
Genesis 20

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Misdaad en verlies bij Ai,
Jozua 7

Lied

Gezang 244

DE GEMEENTE VIERT

9 JUNI 1996

Jozua 7
Thema: Hebzucht

VIERING

Kinderen in de kerk

We gaan een spelletje doen met onze handen. Dit kun je allemaal doen met open handen:

- Wapperen en zwaaien naar anderen.
- Iets weggeven.
- Anderen een hand geven (in de kring).
- Een handje helpen.
- Iets dragen.

Dit gebeurt er als je je handen gesloten houdt:

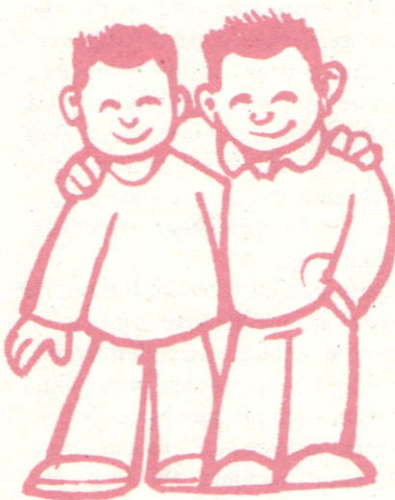
- Vuisten.
- Je kunt anderen niet vasthouden.
- Je houdt alles voor jezelf.

Over handen en harten voor elkaar opendoen of gesloten houden gaan we vandaag vertellen.

Kinderen in de eigen ruimte

Zie de rubrieken voor jonge en oudere kinderen.

Het werkblad uit *Zondags gaan wij naar de kerk* laat twee kanten van het beloofde land zien: hoe het is en hoe het kan worden. Aan de ene kant zien we iemand die allerlei spullen in zijn tent heeft opgeslagen, alleen voor hemzelf. Aan de andere kant deelt deze zelfde man de spullen met anderen. Dit werkblad is het tweede deel van een opzet-werkje waarmee vorige week is begonnen.

Kinderen terug in de kerk

De kinderen die terugkomen, plakken handen en vuisten op de kaart van het beloofde land of delen 'handen' uit met daarop een tekst of tekening (zie de rubriek 'Oudere kinderen').

Zingen: 'Handen heb je om te geven' uit: *Geroepen om te zingen*, lied 94 (Narratio).

Handen heb je om te geven van je eigen overvloed, en een hart om te vergeven wat een ander jou misdoet.

Open je oren om te horen open je hart voor alleman. (refrein)

Ogen heb je om te zoeken naar wat mensen nog ontbreekt en een hart om uit te zeggen wat een ander moed inspreekt.

Schouders heb je om te dragen zorg en pijn voor alleman en een hart om te aanvaarden wat een ander beter kan. Voeten heb je om te lopen naar de mens die eenzaam is en een hart om waar te maken dat geen mens een eiland is.

LITURGISCHE TOELICHTING

Eerste zondag van de zomer

Jozua 7 laat zich lezen als een schuldbelijdenis op de drempel van het beloofde land. Door schade en schande ontdekt het volk dat het niet zomaar, alsof het een vanzelfsprekende zaak is, kan uitgaan van de vervulling van Gods belofte. Men neemt zichzelf mee. Zo'n passend moment van bezinning is er ook in de kerkdienst: in het drempelgebed of bij de schuldbelijdenis. Men zou er in deze viering extra aandacht aan kunnen besteden.

Ook in de evangelielezing voor deze zondag, Matteüs 9:9-13, komt dit thema aan de orde. In dit verhaal reageert Jezus op het verwijt van de Farizeeën dat Hij zoveel aandacht geeft aan tollenaars en zondaars. Zij hebben zijn hulp harder nodig dan 'zij die gezond zijn'. Of zij die Hem bekritisieren dan zelf wel zo gezond zijn, is nog maar de vraag. Jezus zet hen in elk geval daarover aan het denken met de opdracht: 'Gaat heen en leert wat het betekent: Barmhartigheid wil Ik en geen offerande'.

De Psalm van de zondag, Psalm 13, past goed bij de goedstoestand van de Israëlieten na de onverwachte nederlaag tegen Ai. De dichter gaat gebukt onder de smaad van de vijand. Belangrijker is echter het besef dat men God niet straffeloos kan negeren. Wie vooral bij dit laatste wil aansluiten, kan kiezen voor Psalm 15 of 25.

Een belangrijk thema in de hoofdlezing is de macht van de hebzucht. In verband daarmee kan ook Matteüs 6:19-24 worden gelezen: 'Waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn'. Geschikte liederen hierbij zijn: Gezang 350 ('Ons, rijken'), Gezang 366 ('t Graf van mijn begeren'), Gezang 473 ('Neem mijn zilver en mijn goud'). Wie meent hier wat hij/zij zingt? Het lied van de zondag, Gezang 244, werd vorige week al aangehaald. Ook nu laat het zich horen. Het eerste vers klinkt als een tegenstem tegen Achans optreden: 'Geef op uw trots verzet, verliest u aan zijn wet'. En tegenover Achan die in het verboden gebied achter de gevallen muren van Jericho zijn deel in de buit trachtte veilig te stellen, zingen we in vers 3: 'Treedt nu de muren uit: de Geest neemt ons ten buit'.

Klaas Spronk

16 JUNI 1996

THEMA
BIJWONER WORDEN

► In het beloofde land ben je niet alleen. Er zijn andere volken waarmee je zult moeten samenleven. Volken die jou er het liefst meteen weer uitknikkeren. Maar ook volken die met jou willen samenwerken. Mensen met wie je afspraken maakt over de gang van zaken in het land. Afspraken waaraan beide partijen zich zullen houden. Vandaag gaat het over de vraag wat het betekent om naast elkaar te wonen.

JOZUA 9
DE LIST VAN DE GIBEONIETEN

► Tussen het verhaal van de verovering van Ai en dat van de listige manier waarop de inwoners van Gibeon hun positie te midden van de Israëlieten weten veilig te stellen staat nog een merkwaardig voorval opgetekend. In hoofdstuk 8:30-35 wordt verteld hoe Jozua een altaar bouwt op de berg Ebal, de door Mozes gegeven Wet nog eens vastlegt en voorleest en herinnert aan de zegen en de vloek.

Wie de landkaart erbij neemt, zal zien hoe vreemd het is dat dit plaatsvindt na de verovering van Jericho en het nabijgelegen Ai. De berg Ebal ligt ruim 30 kilometer

ten noorden van Ai, in nog onveroverd vijandig gebied. Nergens wordt verklaard hoe men de zware reis met heel het volk en de uitgevoerde religieuze handelingen op de Ebal zonder noemenswaardige problemen heeft kunnen volbrengen.

Deze gebeurtenissen kunnen we pas goed begrijpen als we er het boek Deuteronomium naast leggen. We ontdekken dan dat in de naver-telling van de verovering van het land – zoals die is te vinden in het boek Jozua – de relatie met de voorschriften in Deuteronomium belangrijker is dan de landkaart. Want wie Deuteronomium 11:26-30 en 27:4-8 erop naslaat, ontdekt dat Jozua niet anders doet dan uitvoeren wat in Deuteronomium staat voorgeschreven: 'als men de Jordaan overgetrokken is, moet men naar de Ebal om een altaar te bouwen en de Wet opnieuw vast te leggen'. Daar zijn nu de gebeurtenissen bij Jericho en Ai tussengekomen. Deze functioneren als duidelijke illustratie bij de genoemde zegen en vloek. Beide heeft men inmiddels daar ervaren: bij Jericho de zegen en bij Ai de vloek.

Wie verder leest in het boek Deuteronomium, zal nog meer tegenkomen dat helpt om het verhaal in Jozua 9 goed te begrijpen. De Gibeonieten blijken bijzonder goed op de hoogte te zijn van de oorlogswetten zoals vermeld in Deuteronomium 20. Heel hun streven is erop gericht om behandeld te worden als de 'steden die op zeer verre afstand liggen en niet behoren tot de steden van de volken van deze volken' (namelijk van Kanaän).

Er is in Jozua 9 ook veel dat herinnert aan Deuteronomium 29. Daar wordt verteld hoe Mozes – net zoals later Jozua – het volk herinnert aan Gods bijstand in het verleden.

Wie het naleest, zal zien dat de Gibeonieten uit deze tekst sommige passages lijken te citeren, om aan te geven dat zij niet zoveel geluk hadden als Israël.

In Deuteronomium 29:10-11 somt Mozes alle rangen en standen binnen het volk op. Hij eindigt met 'uw kinderen, uw vrouwen en de vreemdelingen in uw legerplaats, zelfs uw houthakkers en waterputters'. Zij treden allemaal toe tot het verbond met God. Bij de herinnering aan het verbond door Jozua in hoofdstuk 8:30-35 worden al deze groepen opnieuw genoemd. Alleen de laatsten, de houthakkers en waterputters, ontbreken. Het verhaal van de Gibeonieten vertelt ons nu hoe ook deze twee groepen hun plaats binnen Israël kregen. Jozua 9 eindigt er immers mee dat de Gibeonieten juist deze taak van houthakken en waterputten krijgen toebedeeld.

De resten van het oude Gibeon zijn teruggevonden in het dorpje Jif, ten noordwesten van Jeruzalem. Men vond er een schitterend watersysteem met tunnels en een wenteltrap. Ook trof men er grote opslagruimten voor wijn aan. Deze vondsten sluiten aan bij de nadrukkelijke vermelding van wijnzakken in Jozua 9:4 en bij de taak die de Gibeonieten kregen als waterputters.

Uit het verhaal in Jozua 9 blijkt dat in de praktijk de voorschriften uit Deuteronomium niet zo eenvoudig zijn toe te passen. Zeker als het gaat om de positie van de 'bijwoners'. Dit thema kwam al eerder aan de orde bij Rachab. Zij speelde open kaart. De Gibeonieten tonen evenveel respect voor de God van Israël, maar pakken de zaken noodgedwongen anders aan. En net als eerder bij Ai leren de Israëlieten dat ze niet op eigen kracht en inzicht kunnen bouwen. De Gibeonieten zijn hen gewoon te slim af.

Klaas Spronk

CONTEXT**School**

Geboorte van Isaak,
Genesis 21:1-7
Abraham verdrijft Hagar,
Genesis 21:8-21
Abraham en Abimelek,
Genesis 21:22-34

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

De list van de Gibeonieten,
Jozua 9

Lied

Gezang 249

DE GEMEENTE VIERT

16 JUNI 1996

Jozua 9
Thema: Bijwoner zijn

VIERING

Votum en groet

Voorganger: Wij zijn hier bij elkaar in de Naam van God, die hemel en aarde gemaakt heeft.

Kind: De Heer is onze helper.

Gemeente: Nooit laat Hij ons los.

Voorganger: Vriendschap, vrede en de hartelijke groeten van God, voor jou en iedereen hier aanwezig, voor de mensen overal op deze wereld.

Hier zijn wij, God, wij zoeken U. uit: 'Het verhaal, het kind en de verbeelding, handboek kind en liturgie', Narratio

Kinderen in de kerk

Vraag iedereen om zijn of haar buurvrouw of buurman in de kerk

een hand te geven. Praat daarna met de kinderen verder over burenhulp of vertel een kort verhaal gebaseerd op eigen ervaringen. Wat doe je bijvoorbeeld als je na een verhuizing nieuwe burenhulp hebt? Sluit het gesprek af met het spreekwoord 'Een goede buur is beter dan een verre vriend'.

Kinderen in de eigen ruimte

Zie de rubrieken voor jonge en oudere kinderen.

Het werkblad uit *Zondags gaan wij naar de kerk* laat twee kanten van het beloofde land zien: hoe het is en hoe het kan worden. Aan de ene kant zien we wat een puinhoop het kan zijn als mensen niet met elkaar kunnen samenleven. Aan de andere kant zien we hoe het land eruit kan zien als mensen in vrede bij elkaar wonen en elkaar helpen. Dit werkblad is het derde deel van een opzet-werkje.

Kinderen terug in de kerk

De kinderen die terugkomen, plakken allerlei verschillende huisjes op de kaart van het beloofde land (zie de rubriek 'Oudere kinderen'). Jong en oud zingen het lied uit de kolom hiernaast over samenleven.

Hanna van Dorssen

ZINGEN OF ZEGGEN

Samenzang

*Als je leeft doe ik mee
niet alleen, maar wij met twee;
ik vraag geen geld, ik vraag geen goud
alleen dit ene vraag ik jou:
leef met mij mee, leef met mij mee.*

*Als je lijdt doe ik mee
al jouw tranen huil ik mee;
maar juich niet vroeg, juich niet te vlug
want één ding vraag ik ervoor terug:
lijd met mij mee, lijd met mij mee.*

*Als je leeft, als je lijdt
samen slijten wij de tijd
met brood en wijn voor onderweg
ach, zeg niet nee wanneer ik zeg:
doe met mij mee, doe met mij mee.*

uit: 'Geestelijke liederen voor kinderen IV', blz. 8 (Gooi en Sticht)

LITURGISCHE TOELICHTING

Tweede zondag van de zomer

De evangelielezing die volgens het leesrooster voor deze zondag aan de beurt is, Matteüs 9:35-10:15, laat zich goed verbinden met het verhaal uit Jozua 9. Een belangrijk thema in dat verhaal is namelijk de verhouding van Israël tot de 'bijwoners'. Voor Israël is dat steeds een probleem geweest. Men is geroepen de eigen identiteit te bewaren, maar men zal ook een manier moeten vinden om met buitenstaanders die 'bijwoners' werden om te gaan. Het blijkt in de praktijk onmogelijk om zich volledig af te zonderen.

Ook voor de christelijke gemeente is dit een herkenbaar probleem. Er zijn heel wat oplossingen voor bedacht. Van volstrekte afzondering tot een zó grote openheid voor allerlei opvattingen dat er van een eigen identiteit nauwelijks nog sprake kan zijn.

In Matteüs 10:5-6 zegt Jezus, wanneer Hij zijn discipelen uitzendt om met woord en daad het Rijk van God te verkondigen: 'Wijkt niet af op een weg naar heidenen, gaat geen stad van Samaritanen binnen; begeeft u liever tot de verloren schapen van het huis van Israël.' Deze exclusiviteit is doorbroken na Pasen, als Jezus de discipelen uitzendt naar alle volkeren (Matteüs 28:19). Toch zal er steeds de spanning blijven tussen het eige-

ne en het vreemde en staat men als gemeente voor de uitdaging daarmee goed om te gaan.

Men kan vandaag in de viering aandacht besteden aan vormen van racisme en vreemdelingenhaat. Denk aan de argwaan die er vaak is ten aanzien van de verhalen van asielzoekers. Hoe vaak ziet men hen niet bij voorbaat als hedendaagse Gibeonieten, die de zaken anders voorstellen dan ze in werkelijkheid zijn om zo een beschermde status te krijgen?

De psalm van de zondag, Psalm 18, bezingt het vertrouwen op God, ook te midden van vreemde volken. In vers 13 is er sprake van dat die volken zich buigen voor God (vergelijk de Gibeonieten). Men kan hier ook aan toevoegen dat God 'de weg der vreemden behoedt' (Psalm 146:5; zie ook Gezang 20:6).

In Psalm 39:6 vinden we een zinvolle omkering: 'Gelijk een vreemdeling klop ik bij U aan' (zie ook Psalm 105:5, Psalm 119:7 en Gezang 484:2).

Het lied van de week is Gezang 249. Dit lied legt de nadruk op nog een ander aspect: hoe gul delen wij uit van 'het manna voor elk hart'?

Klaas Spronk

23 JUNI 1996

THEMA

Loslaten

Jozua neemt afscheid van het volk met een toespraak. Daarin roept hij het volk op om afscheid te nemen van de dingen die niet thuishoren in het beloofde land: afsluiten, hebzucht en uitsluiten. Als je je aan God hebt verbonden, kun je je niet inlaten met een van God afgewende levensstijl. Zo'n manier van leven zul je moeten loslaten.

JOZUA 23

Afscheidsrede van Jozua

Dit hoofdstuk is duidelijk verbonden met de voorafgaande hoofdstukken in het bijbelboek Jozua. Dat past ook bij afscheid nemen: het is een moment waarop je terugkijkt en de dingen overziet. Door hoofdlijnen te trekken en de les van het verleden te formuleren, bewijs je degenen die achterblijven een goede en laatste dienst.

In het begin van hoofdstuk 23 pakt Jozua meteen de twee belangrijkste thema's van het hele boek op. Het eerste is dat God zijn volk rust heeft gegeven van zijn vijanden door voor Israël te strijden (vers 1-3). Dat is ook de conclusie, na alle oorlogshandelingen van de eerste elf hoofdstukken van het bijbelboek (Jozua 11:23).

Daarna brengt Jozua de verdeling

van het land ter sprake (vers 4), zoals die in het tweede deel van het boek uitgebreid is beschreven.

Deze opsomming in het bijbelboek Jozua van talloze, vaak niet meer bekende plaatsen laat door de aandacht voor het detail de liefde zien voor dit gegeven land. Het kan ook worden gelezen als een uitvoerig bewijs dat God zijn belofte heeft vervuld (Jozua 21:43-45).

Vervolgens komt Jozua met de belofte van Gods bijstand en de opdracht aan het volk om standvastig bij God te blijven (vers 5-11). Daarmee herhaalt hij bijna woordelijk wat aan het begin van het boek tot hemzelf is gezegd.

Het volgende punt is het moeilijkste maar ook het belangrijkste onderdeel van Jozua's afscheidsrede: het niet-veroverde gebied en de relatie tot de andere volken te midden waarvan de Israëlieten zullen leven (vers 11-16). Jozua komt daarmee terug op een thema dat eerder in hoofdstuk 13:1-7 aan de orde kwam. Hoofdstuk 13 en 23 zijn ook met elkaar verbonden door de vermelding van Jozua's leeftijd: hij is 'oud en hoogbejaard' (13:1 en 23:1). De inleiding in hoofdstuk 13 en de corresponderende epiloog in hoofdstuk 23, met daarin de beschrijving en de verdeling van het land, fungeren als een leeswijzer.

De opsomming van al het toebedeelde bezit mag er niet toe leiden dat de gelukkige bezitters nu tevreden achterover gaan leunen. Het gaat erom dat ze goed omgaan met wat hun is gegeven en dat ze terdege beseffen dat het land op het spel blijft staan.

Zeker in tijden van spanning, zoals bij de latere dreiging door Assyriërs en Babyloniërs, zullen de lezers dat goed hebben begrepen.

Hoofdstuk 13 en 23 hebben een

structuur waarbij niet alleen begin en eind met elkaar corresponderen, maar ook de daar tussenin liggende gedeelten. Zo heeft het gedeelte na hoofdstuk 13:7 zijn pendant in het geen voorafgaat aan hoofdstuk 23. In beide gevallen betreft het het Overjordaanse deel van het land. De afsluitende opmerking in hoofdstuk 19:51 over de verdeling van het land wijst terug naar de inleidende opmerking in hoofdstuk 14:1. Zo zijn er nog veel meer verbindingen te noemen.

Door deze en andere verbindingen krijgt hoofdstuk 18:1-10 een centrale plaats in het boek Jozua. Dat is niet zonder betekenis. In hoofdstuk 18 verwijt Jozua het volk dat het traag is (vers 3). Juist dat kan men zich niet veroorloven. God belooft veel en heeft getoond zijn beloften na te komen. Maar van Israël mag dan worden verwacht dat het op zijn beurt meer doet dan alleen maar afwachten. Het zal zelf ook initiatieven moeten ontplooiën! Juist vanwege de aanwezigheid van de andere volken met hun afwijkende godsdienst is dat zo belangrijk. Want wie zich passief opstelt, laat zich gemakkelijk beïnvloeden.

Jozua eindigt zijn afscheidsrede in hoofdstuk 23 met een veelzeggende woordspeling. Hij zelf zal 'de weg van al *het aardse* gaan'. Hij zal sterven. Dat is nu eenmaal het lot van ieder mens.

Wat Jozua achterlaat, is de vraag hoe zijn volk omgaat met het gegeven 'land'. De woordspeling is dat in het Hebreeuws het woord voor 'land' hetzelfde is als het woord voor 'het aardse'.

De Israëlieten zijn hierin geen machteloze speelbal van het lot. Zij hebben het in eigen hand of ze het land zullen verspelen of niet.

Klaas Spronk

CONTEXT

School

De binding van Isaak,
Genesis 22:1-19
Sara's dood en begravenis,
Genesis 23
Isaak en Rebekka,
Genesis 24

Ere(kinder)dienst/Zondagsschool

Afscheidsrede van Jozua,
Jozua 23

Lied

Gezang 304

DE GEMEENTE VIERT

23 JUNI 1996

Jozua 23
Thema: Loslaten

VIERING

Kinderen in de kerk

Hoe neem je afscheid van iemand? Bijvoorbeeld als iemand op vakantie gaat? Of als iemand verhuist of van de nevendienst afgaat? Je kunt dan iets meegeven voor onderweg: lekkere dingen, een fotootje, een kettinkje. Of je maakt een boek met herinneringen en je geeft dat cadeau bij het afscheid.

Misschien nemen er vandaag wel kinderen afscheid van de zondagschool of nevendienst. Bijvoorbeeld de kinderen die na de zomervakantie naar de middelbare school gaan. Voor zo'n afscheidsritueel vindt u in deze vieringsopzet suggesties.

De ouders van de kinderen die vandaag afscheid nemen, steken één voor één een kaars aan en spreken daarbij een tekst uit:

- Groeien was met veel moeite je eerste woorden zeggen en leren kruipen, van de kamer naar de keuken.
- Groeien was voor het eerst gaan staan en met vallen en opstaan je eerste voetstappen zetten.
- Groeien was spelen met je vriendjes en vriendinnetjes, knikkeren, touwtjespringen en geheime hutten bouwen.
- Groeien is in groep acht voorgoed afscheid nemen van je juf of meester en het speelkwartier.
- Groeien is je eigenheid ontdekken en tegen jezelf durven zeggen: 'Dit ben ik, ik hoef niet op die ander te lijken.'
- Groeien is versteld staan over jezelf: 'Hé, dat me dat is gelukt, nooit geweten dat ik dan kon.'
- Groeien is popelen om je vleugels uit te slaan, om beetje bij beetje je eigen weg te gaan.
- Groeien is soms verliezen wat je graag had willen houden en niet

weten wat je nu precies wil.

- Groeien is geloven en vertrouwen dat jij voor God en ons onmisbaar bent.

uit: *'Het verhaal, het kind en de verbeelding, handboek kind en liturgie'* (Narratio)

Kinderen in de eigen ruimte

Zie de rubrieken voor jonge en oudere kinderen.

Het werkblad uit *Zondags gaan wij naar de kerk* laat twee kanten van het beloofde land zien: hoe het is en hoe het kan worden. Aan de ene kant zien we Jozua, die terugblijkt op het verleden. Aan de andere kant overhandigt hij de voorwerpen die het volk nodig heeft om het land tot een beloofd land te maken. Dit werkblad is het vierde deel van een opzet-werkje.

LITURGISCHE TOELICHTING

Derde zondag van de zomer

In deze tijd van het jaar is het thema loslaten of afscheid nemen op zijn plaats. Zo kort voor de zomervakantie gebeurt dat op allerlei manieren, in de kerk en op school. In veel kerken is het een goed gebruik om aandacht te besteden aan de groep kinderen die dit seizoen voor het laatst naar de kindernevendienst of zondagsschool zijn geweest. Een goed afscheid doet recht aan al het goede wat men in de voorafgaande jaren heeft beleefd. Een goed afscheid helpt ook om de overgang te kunnen maken naar een nieuwe situatie.

Beide elementen komen aan de orde in de lezing uit Jozua 23.

De hoofdlezing uit Jozua laat zich goed verbinden met de evangelielezing voor deze zondag: Matteüs 10:16-33. Jezus waarschuwt daarin zijn volgelingen voor de tegenstand die zij zullen ondervinden. Men moet zich door die ervaring niet uit het veld laten slaan, maar op passende wijze reageren ('voorzichtig als slangen, argeloos als duiven'). Het doet denken aan Jozua's waarschuwing tegen de volken en tegen passiviteit en traagheid. Net als Jozua verbindt Jezus aan de belofte van Gods trouw de opdracht om ook zelf een keuze te maken (vers 31-33).

Kinderen terug in de kerk

De kinderen die terugkomen, plakken een boekrol op de kaart van het beloofde land (zie de rubriek 'Oudere kinderen').

Jozua gaf aan het volk een boekrol mee voor onderweg. De kinderen die afscheid nemen, krijgen ook iets mee voor onderweg. Bijvoorbeeld een bijbel of liedboek. Spreek de kinderen één voor één toe en geef behalve het boek ook een mandje mee met leeftocht voor onderweg. Het mandje bevat een aantal dingen met een symbolische betekenis. Leg de betekenis uit aan de kinderen die afscheid nemen: een trosje druiven als voorproefje van het beloofde land; melk en honing, want je bent op weg naar het land van melk en honing; een stukje brood om te delen; een agenda, want je gaat nu zelf afspraken ma-

De psalm voor de zondag, Psalm 25, bezingt de hoop op God in het bedreigde leven ('Smaad en schande van mijns vijands leedvermaak').

Het lied van de zondag is Gezang 304. Het gaat over Gods trouw: 'Die 't heden kent, de toekomst overziet, laat van zijn woorden geen ter aarde vallen'. Het getuigt van een strijdbaarheid zoals Jozua die aan het volk wilde doorgeven en die in dit lied is gekoppeld aan de inspiratie door de Heilige Geest.

Andere passende liederen zijn: Gezang 100 (met de nadruk op het antwoord dat God vraagt) en het speciaal bij Jozua 23 geschreven lied 'Wij reizen rusteloos naar waar de vrede woont' uit: *Zingend Geloven IV*, lied 58 (Boekencentrum).

In de voorbeden kan aandacht worden gegeven aan mensen die het aan zin en energie ontbreekt om los te komen van hun passiviteit. Juist al die oproepen uit de lezingen kunnen hen nog meer terneder drukken. Ook mensen in hun naaste omgeving kunnen worden genoemd.

Klaas Spronk